

Examinatoren beoordeeld

□ Remko van der Lei

In dit artikel wordt een pilot beschreven van een hogeschoolbrede implementatie van een professionaliseringstraject die aansluit bij het programma van eisen van de Expertgroep BKE/SKE. Doelgroep van dit traject zijn alle ruim 1500 examinatoren van de Hanzehogeschool die uiterlijk in 2016 gecertificeerd moeten zijn.

Ontwerp van het professionaliseringstraject BKE

Op basis van adviezen in het rapport *Vreemde ogen* dwingen van de Commissie Externe validering (2012) is een programma van eisen voor certificering van examinatoren in het h(b)o opgesteld (Expertgroep BKE/SKE, 2012). In het voorafgaande artikel van Molkenboer is het programma van eisen toegelicht (Molkenboer, 2014).

Op de Hanzehogeschool is een professionaliseringstraject - hierna aangeduid als BKE-traject – opgezet voor alle examinatoren die uiterlijk in 2016 gecertificeerd moeten zijn. Deze examinatoren worden in dit artikel aangeduid als kandidaat.

Bij het ontwerp van het traject is uitgegaan van een hele-taak-benadering en opbouw van complexiteit. De hele taak in dit BKE-traject is het uitvoeren van de volledige toetscyclus (zie afbeelding p. 10). De complexiteit wordt bepaald door de onderscheidende factoren die het verschil aangeven tussen de basiskwalificatie examinator (BKE) en seniorkwalificatie examinator (SKE). Voor het BKE-traject zijn diverse leertaken ontworpen die digitaal worden aangeboden aan de kandida-

ten. De laatste leertaak omvat de opdracht voor de kandidaten om de zeven fasen van de toetscyclus te doorlopen: 1. basisontwerp, 2. construeren toetsmatrijs, 3. construeren toets/normeren, 4. afnemen, 5. beoordelen, verwerken, analyseren, 6. registreren en communiceren, 7. evalueren en verbeteren. Als ondersteunende literatuur wordt het door de hogeschool ontwikkelde werk- en theorieboek *Toetsen en Beoordelen* gebruikt.

Het BKE-traject is extensief opgezet. Er is een kick-off bijeenkomst voor instructie en één interactiebijeenkomst waar kandidaten – onder begeleiding van een expert – gezamenlijk elkaars vragen kunnen beantwoorden. Daarnaast kan begeleiding van de kandidaten plaatsvinden door de toetscommissie van de opleiding van de kandidaat. Voor begeleiding uit de eigen toetscommissie is gekozen omdat deze de kandidaat goed kan inleiden in de 'toetsmores' van een opleiding. Verder is alle informatie (inclusief literatuur) beschikbaar op de digitale leeromgeving van de hogeschool.

De laatste leertaak sluit inhoudelijk zoveel mogelijk aan bij het werk van de kandidaten. Een examinator is verantwoordelijk voor (een gedeelte van) de toetscyclus van een toets. Dit kan zowel het ontwerp, de constructie als de evaluatie van een toets betreffen. Daarom moeten examinatoren alle stappen van de toetscyclus doorgronden. De kandidaten moeten producten uit alle fasen van de toetscyclus verzamelen in een portfolio, zoals een toetsmatrijs, een toets, een toetsanalyse of een beoordelingsmodel.

De extra werkzaamheden van de kandidaten gaan zitten in het bestuderen van literatuur, in het reflecteren op de producten en in een assessment. Doordat de training en beoordeling aansluit op de werksituatie van de kandidaat, is de extra ureninvestering voor het BKE-traject ingeschat op gemiddeld 18 uur. Voor startende examinatoren zou dit wellicht iets hoger kunnen liggen.

De Hanze is de eerste hogeschool met een erkend BKE-certificaat

De beoordeling van de kandidaten

De totstandkoming, uitvoering en evaluatie van de beoordeling binnen het BKE-traject wordt hieronder beschreven.

1. Het basisontwerp van de BKE-beoordeling

De volgende drie leeruitkomsten gelden voor de kandidaten in het BKE-traject. De kandidaat:

1. kan de consequenties van het toetsbeleid benoemen voor de eigen toets;
2. kan de positie van de eigen toets in het totale toetsprogramma aangeven;
3. is in staat de toetscyclus toe te passen voor het toetsen van leerresultaten van studenten binnen een vakgebied / module / onderwijseenheid voor een specifieke toetsvorm.

2. De constructie van de beoordelingsinstrumenten: het BKE-portfolio en het CGI

Met een BKE-portfolio en een criteriumgericht interview (CGI) toont de kandidaat aan dat hij de bovengenoemde drie leeruitkomsten bereikt heeft. In het portfolio zijn de producten uit de zeven fasen van de toetscyclus opgenomen. Daarnaast bestaat het portfolio uit een op literatuur gefundeerde verantwoording per fase van de toetscyclus.

Het portfolio wordt beoordeeld door twee onafhankelijke assessoren van een andere opleiding. Pas indien het portfolio compleet is wordt de kandidaat toegelaten tot een CGI. De beoordeling van het portfolio en het CGI tezamen vormen de eindwaardering: een voldoende of onvoldoende.

De toetsvorm vergt minimale inspanning van de kandidaten, aangezien het bewijsmateriaal toch al ontwikkeld moet worden voor de reguliere onderwijstaken. De combinatie van deze twee toetsvormen is geschikt voor het BKE-traject, omdat bewijzen op verschillende manieren beoordeeld worden en er doorgevraagd kan worden naar het kennisniveau van de kandidaat en de reflectie op de toetscyclus.

De drie leeruitkomsten komen zowel in het portfolio als in het CGI aan bod. Met name bij het basisontwerp (fase 1 uit de toetscyclus) wordt expliciet gevraagd

naar de verhouding van de toets tot het toetsbeleid en toetsprogramma.

Voor het samenstellen van het portfolio moeten de kandidaten gebruik maken van een standaard format, zodat het leren zich focust op de zeven fasen van de toetscyclus van de eigen toets van de kandidaat en niet zozeer op het leren samenstellen van een portfolio.

3. Waarderen en normeren

Er zijn twee van de opleiding en kandidaat onafhankelijke assessoren die het portfolio waarderen en vervolgens een CGI met de kandidaat houden over het portfolio. Hiermee wordt het vierogenprincipe toegepast. Beide assessoren beoordelen aan de hand van het ontwikkelde beoordelingsmodel eerst onafhankelijk van elkaar het portfolio. Op basis daarvan wordt besloten of de kandidaat toegelaten kan worden tot het CGI. Het beoordelingsmodel is ook voor de kandidaten beschikbaar, zodat het leren zich toespitst op de gestelde leeruitkomsten.

4. Het CGI

Als het portfolio compleet is, houden beide assessoren samen een gesprek met de kandidaat. Er is één uur beschikbaar. Het CGI duurt een half uur, waarna de assessoren 20 minuten hebben om tot een oordeel te komen. De laatste tien minuten worden gebruikt voor feedback aan de kandidaat. Het CGI wordt gebruikt om twee redenen. Allereerst kan van de kandidaat extra informatie worden gevraagd. Vaak geeft het portfolio nog aanleiding om de kandidaat te ondervragen op de leeruitkomsten van de BKE. De kandidaat kan bijvoorbeeld op zijn toetskennis verdiepend worden ondervraagd. De tweede reden voor het gesprek is het vaststellen van de authenticiteit van het portfolio. Om fraude te voorkomen is het belangrijk om expliciet te weten dat de inhoud van het portfolio, zowel de producten als de verantwoording, afkomstig is van de kandidaat zelf. Op deze manier kan de kwaliteitsborging optimaal plaatsvinden.

5. Beoordeling, verwerking en analyse

In de pilotfase bleek dat het soms nog lastig is om

De Hanze heeft als toetsvorm gekozen voor de combinatie Portfolio met Criteriumgericht Interview

met alle assessoren eenduidig te komen tot eenzelfde eindoordeel. Er was nog geen verplichting tot een compleet portfolio, waardoor het in de CGI's moeilijk was om te bepalen waar het eindoordeel op gebaseerd was: het portfolio, het CGI of beide. Door een handleiding voor assessoren te ontwikkelen en een training voor assessoren te organiseren is er grotere afstemming tussen assessoren. Door het format portfolio beschikbaar te stellen en het compleet maken van het portfolio voorwaardelijk te stellen voor het starten van een CGI is er meer duidelijkheid voor de kandidaten gekomen. Zowel portfolio als CGI bepalen het eindoordeel: voldoende of onvoldoende.

6. Registratie en communicatie

Vanaf het begin moet duidelijk zijn hoe de registratie van de BKE-gekwalficeerde examinatoren plaatsvindt. De Hanze slaat vier documenten op: het portfolio van de kandidaat; de beoordelingsformulieren van het portfolio van beide assessoren; en een door beide assessoren getekend beoordelingsformulier met daarop het eindoordeel. Na de volledige archivering wordt een registratie opgenomen in het docentenregister van de hogeschool.

Evaluatie van de pilot

In de pilotfase bleek dat er nog veel kandidaten gedurende het traject afhaakten. Dat kwam aan de ene kant doordat er sprake was van vrijblijvende deelname. Aan de andere kant bleek dat voor veel kandidaten de uren niet ingepland waren in hun taakplanning. Bij de kandidaten die momenteel deelnemen aan het programma is veel minder sprake van uitval.

De Hanze heeft de pilot uitgebreid geëvalueerd met alle assessoren, met input van evaluaties van alle kandidaten. De belangrijkste wijzigingen betroffen het format portfolio, het beoordelingsformulier, de handleiding voor assessoren en een training van de assessoren. In de training zijn afspraken gemaakt om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te verbeteren middels kalibreersessies. Uiteindelijk kan er geconcludeerd worden dat de leeruitkomsten goed worden getoetst en de toets een onderscheidend vermogen heeft.

Opzet van de projectorganisatie

De Hanze heeft ervoor gekozen om de opzet van de BKE als een project in te zetten. Met name vanwege

Twee voorbeelden van een BKE-traject

Een kandidaat gebruikt een meerkeuzetentamen voor het BKE-traject. Het tentamen dat ontwikkeld is door een collega, bevat 36 driekeuzevragen. De kandidaat verwacht dat de toets door dit kleine aantal driekeuzevragen vragen een lage betrouwbaarheid zal hebben. Zijn analyse van de resultaten bevestigt zijn verwachting. De kandidaat doet een verbetervoorstel voor het betrouwbaar maken van de toets en overlegt dit met zijn collega. De verantwoording hiervan wordt zichtbaar in het criteriumgericht interview.

Resultaat: de kandidaat is geslaagd als BKE. Het tentamen wordt in de eerstvolgende cyclus aangepast.

Een kandidaat gebruikt een toets gesprekstechnieken voor het BKE-traject. De onderwijseenheid spitst zich toe op professionele gesprekken in een HRM-omgeving en is gesitueerd in studiejaar 1. Houding is daarvoor een belangrijk aspect dat in het onderwijs naar voren komt, maar dit aspect is niet zichtbaar in de leeruitkomsten en in het beoordelingsmodel. De kandidaat koppelt het opnemen van het aspect houding niet aan het begrip 'validiteit van de toets'.

Resultaat: de kandidaat is niet geslaagd. De kandidaat zal onder begeleiding van een SKE'er van de eigen opleiding het BKE-traject opnieuw ingaan.

De kandidaten ervaren het doorlopen van de toetscyclus als zeer zinvol

de grootte van de organisatie: de komende twee jaar zullen circa 1500 kandidaten beoordeeld moeten worden. De eerste assessoren zijn een aantal toetsexperts. De experts hebben een training gekregen om kundig te worden in de toetsvormen portfolio en CGI. Alle opleidingen in de hogeschool gaan de komende tijd zelf assessoren aanleveren, maar deze moeten eerst daarvoor getraind worden. Zij moeten zelf het BKE-traject doorlopen. Als zij dit succesvol hebben gedaan, kunnen zij zich laten trainen tot assessor van kandidaten uit andere opleidingen.

Naar verwachting zal het project 1 september 2016 eindigen. De beoordeling van BKE-kandidaten valt daarna onder de staande organisatie binnen de professionaliseringstrajecten (didactische bekwaamheid) van de hogeschool.

Validering van het BKE-traject

De Hanze heeft haar traject extern laten valideren door de Zuyd Hogeschool en Fontys Hogescholen. In samenwerking met deze hogescholen is een feedbackformulier ontwikkeld, waarin alle elementen verwerkt zijn die de expertgroep BKE/SKE in het programma van eisen heeft opgenomen. Naar aanleiding van de feedback heeft de Hanze haar programma aangepast. Daarmee is de Hanzehogeschool Groningen de eerste hogeschool met een extern gevalideerd BKE-traject.

Tot slot

De belangrijkste bevindingen zitten in de kwaliteitsverbetering die dit traject met zich meebrengt. De kandidaten ervaren het doorlopen van de toetscyclus

als zeer zinvol. De kandidaten krijgen tijd om kritische en op literatuur gebaseerde verantwoordingen te leveren, waardoor de kwaliteit van de toetsing, ook bij ervaren examinatoren, verbetert. En dat is uiteindelijk het doel geweest van het opzetten van de BKE-certificering: verbeteren van de kwaliteit van de toetsing en examinatoren in het hoger onderwijs.

Literatuur

Commissie externe validering examenkwaliteit (2012).

Vreemde ogen dwingen. Eindrapport Commissie externe validering examenkwaliteit hoger beroepsonderwijs. Den Haag: HBO-raad.

Expertgroep BKE/SKE (2013). *Verantwoord toetsen en beslissen in het hoger onderwijs: een voorstel voor een programma van eisen voor een basis- en seniorkwalificatie examinering (BKE/SKE)*. Gepubliceerd op de website van de Vereniging Hogescholen: http://www.vereniginghogescholen.nl/vereniging-hogescholen/feiten-en-cijfers/doc_download/1850-handreiking-besluitvorming-en-stand-van-zaken-implementatie-vreemde-ogen-dwingen.

Molkenboer, H. (2014). Een analyse van het voorstel van de Expertgroep BKE/SKE. *Examens, Tijdschrift voor de toetspraktijk* 11(4), 9-13.

Materiaal is op aanvraag beschikbaar bij de auteur.

□ Drs. R.R. van der Lei is toetsexpert en onderwijskundig adviseur bij de Hanzehogeschool Groningen. Hij was lid van de expertgroep BKE/SKE voor de Vereniging Hogescholen. E-mail: r.r.van.der.lei@pl.hanze.nl.